

GOGA

Sjón

**CoDex 1962:
Tvoje oči so me videle**

(ljubezenska zgodba)

Iz angleščine prevedel Andrej Peric

*Ási, Júníi in Flókiju,
moji mami in očetu,
mojim prijateljem, živim in mrtvim.*

1

»Če bi ponoči stopili na glavni trg mesteca, imenujmo ga Kükenstadt, na Spodnjem Saškem, sodeč po arhitekturi in tablah nad trgovinami, ki so obrobljale trg, bi naleteli na značilno vzdušje takih mestec po polnoči. Vse je tako prečudovito tiho, da se človeku zazdi, da gre za skupno spalnico kakega poletnega tabora za pridne otroke; vsaka hiša na svojem mestu, spravljena pod svoje napušče; mrmranje tegob in pripetljajev dneva je bilo zamrlo.

Deček z dežnikom je mestece pripojil svojemu kraljestvu.

Svoj osvajalski pohod bi nato lahko nadaljeval proti zahodu, vendar ni zapustil Kükenstadta, na milost in nemilost prepuščenega snu: sredi trga nad prebivalci bdi kip.

Kip piščeta, ujetega v drncu, z iztegnjenim vratom, glavo, dvignjeno proti nebu, s široko zevajočim kljunom in bočno štrlečimi čokatimi perutmi. V črnem marmorju se zrcali modra luna kot nočna lučka, ki jo pustiš prižgano otroku, ki se boji teme.

Po tem piščetu je mestece dobilo ime. Kljub svoji majcenosti – v zgolj sedemkratni velikosti živega piščeta, nič posebnega – pa življu Kükenstadta jamči večji spokoj kot večina zavetnikov svojim jatam, kajti v srcih spečih še

vedno živi spomin, kako je njihove prednike ubranil pokola strašnega nordijskega bojavnika, ki je svojčas pustošil po Celini in vse pred seboj zagrinjal v temino.

Če se moja življenjska zgodba ne bi začela prav v tem mestecu, ki obstaja po zaslugi radovednega piščeta, ja, če se ne bi začela tu, v trinadstropni stavbi na tem trgu, bi spalnico Kükenstadt zapustili po prstih in za seboj čisto narahlo zaprli vrata.«

»Iz zgradbe se sliši stokanje, zaznavno tistim s posluhom za zgradbe. Toda niso vzdihni trpečih ali bolnih, ne, to so mukotrpnost stoki ekstaze, crescendo spolnega vrhunca; kakor če te nekdo grize v vrat in grabi za zadnjico.«

»Se pravi, da je kurbišče?«

»Po pročelju se razrašča popenjavka ter se razmika okrog oken in napisa nad vhodom: GASTHOF VRIESLANDER. Rastlina je pod napuščem tako zamotana, da je videti, kot da bo zdaj zdaj dvignila streho.«

»Snemi jo! Da vidim, kdo stoka ...«

»Ni več hiša užitka, ampak navadna gostilna, ki jo upravlja pošten par, ki je zapustil svojo kmetijo, se odselil in podal na *autobahn*. Zanja nista dobila kaj prida, bila pa sta na njuni strani Bog in sreča, da sta za fičnike kupila to leglo pregrehe, ko je Stranka iz dežele izgnala pohujšljivost.«

»Snemi jo!«

»Potem pa zamiži. Si lahko zamišljaš trg? Pišče in štacune? Gasthof Vrieslander, zamotano popenjavko in streho? Dobro. Ne, ne odpiraj oči. Ti bom dal roko na čelo – ja, kar nagubanči ga – zdaj pa lahko opazuješ, kako stopa na trg, blede siva kot krempelj pošasti v strašljivem soju uličnih svetilk in lune nad cerkvijo ...«

»Joj, kako čudno dlan imaš – tako ogromno. Pa kako dolge nohte, prej tega ni bilo opaziti ...«

»Psst, zberi se! Palec pritisnem na sprednji napušč, s prsti zgrabim spoj in vse skupaj narahlo snamem, pri tem pa pazim, da ne podrem dimnika.«

»Ja, nikogar nočeva zbuditi.«

»Potem jo z rahlim zasukom zapestja zavihtim čez trg in jo spustim. Zdaj je pišče dobilo streho nad glavo. Še pomembneje pa, da zdaj ne more videti, kaj imava za bregom. Poslušaj, kako čivka od radovednosti: »A lahko pogledam? A lahko pogledam?«

»O, kako srčkano.«

»Naj se ti nikanar ne smili. Kmalu se bo nehalo puntati in vtaknilo kljunček pod perutko.«

»Lahko noč, piščanček.«

»Zaspalo bo, medtem pa bova midva nadaljevala raziskovanje hiše. Ali me vidiš, kako vtikam svoje dolge nohte v spoj med pročeljem in zatrepi?«

»Ja.«

»In kako vlečem pročelje naprej?«

»Spoji pokajo, kot da so zlepljeni z jedilnim lepilom.«

»Zdaj jo polagam na trg.«

»Čisto taka je kot hišica za punčke.«

»Res, ja. Tukaj v pritličju je recepcija, ki se nadaljuje v pisarno; nasproti pulta lahko vidiš vrata v jedilnico, skozi tista vrata, tista z ovalnim okencem, pa se pride v kuhinjo. Kot vidiš, se tukaj ne dogaja nič nespodobnega: gostje lepo spijo v svojih sobah v treh nadstropjih, osebje pa zgarano leži v posteljah pod ostrešnimi tramovi.«

»In kaj so potem ti zvoki, ki prihajajo iz pisarne? Meni zvenijo kot sopenje, vzdihovanje ...«

»Bo kar držalo, pokukajva noter in poglejva, kdo sope ...«

»V globokem usnjenem naslonjaču za mizo sedi mlad rdečelasec, zgrbljen nad orumenelimi fotografijami prsatih deklet, v naročju pa mu roka dela svoje ...«

»Kdo je ta perverznejš?«

»Gostilniški sluga, sirota, ki sta ga zakonca pripeljala s podeželja; opravlja naloge, ki jih noče nihče drug.«

»Kakšno zvezo ima tip z zgodbo?«

»V bistvu je stranski lik, ubožec, ampak vse se bo pokazalo pozneje: na tej točki zgodbe še ne bom razkril, samo teren pripravljam. Sicer pa, ali mogoče, ko gledaš hišo takole odprto, opaziš še kaj nenavadnega?«

»Kaj, na primer?«

»Na primer, koliko sob je v vsakem nadstropju. Več ne povem ...«

»Počakaj ...«

»Če dvignem zgornji nadstropji, da pogledaš v prvo nadstropje zvrha, kot bi bil labirint, kaj se zgodi?«

»Aja, to, zdaj razumem.«

»Sobe v prvem nadstropju Gasthofa Vrieslander imajo skrivna vrata, ki jih zakrivajo tapete. Odpirajo se na ozke, vijugaste prehode, ki vodijo do župniške luknje, predelka za opažem sobe številka 23 – nekdanjega pribežališča za cerkvene in posvetne veljake iz mesteca ter druge, ki se niso smeli pojavljati v družbi kraljic užitka; bordelirkinina hiša je namreč vsebovala veliko sob, ki so služile različnim potrebam njenih otrok. Toda županu in župniku ni bilo znano, da je navadnim gostom kurbišča za čedno vsotico omogočeno, da špegajo skozi špranjico v steni sobe 23, tako da so bile razsežnosti stebrov družbe dobesedno vsakomur na ustih.«

»Kdo pa je to? Joj, za vogal je švignila. Neka ženska, kajne?«

»Ti pa imaš ušesa. To je bil starec, ki živi v gostilni, kajti hiše, ki v zgodbah igrajo pomembno vlogo, imajo navadno podtaknjenega kakšnega starejšega občana ali dva.«

»V tisti spalni srajci je deloval grozno poženščeno, roke je držal pred sabo kot kak zajec ...«

»"Tole je bil pa zadetek v polno. Ime mu je Tomas Hasearsch oziroma Zajčjeritec, v gostilni živi, odkar je bil fantič.«

»Potem pa mora gotovo imeti na zalogi zgodbo ali dve iz časov, ko so stranke v svojih sobah lahko pričakovale še kaj drugega kot termofor.«

»Počakaj, grem po njega. Daj, stric, tu se postavi, na rob nadstropja.«

»Hm, spi.«

»Ja, luna ga nosi, po prehodih tava kot duh iz kake angleške srhljivke. V spanju včasih tudi govori, občasno je tudi precej robot, ti rečem.«

»Madonca, potem pa mora goste spreletavati srh, ko jih zbudi kakšno tako nespodobno šepetanje, ki pronica skozi stene.«

»Psst! Zdaj premika ustnice, dviga svojo starikavo, modrikasto dlan in nagovarja speče mestece ...«

»A lahko pogledam? A lahko pogledam?«

»Tiho, pišče! To se za mlade ptiče ne spodobi.«

»Sram te bodi, da se sliniš ob svinjarajah!«

»Starec nadaljuje: Daj, srček, no, prinesi sem brisačo, daj Bellalolalululili nekaj, da se bo obrisala. Se pravi, da je Lululilibellalolin možiček vohljaj? Pa je videl kaj lepega? Ne, pri moji veri, srčece, ne more se primerjati z njegovim topom; ne, nikomur ne bom povedala, kako mu je ime: zjutraj prihaja, ko večina ostalih že odide, angel mojega srca, s črno masko na obrazu, in jaz sem edina, ki ve, kdo je – no, mogoče še nekdo. Uf, Lolabellalililulu je zdaj utrujena, bodi priden poba, natri ji modrice z mazilom pa povej kakšno šaljivo čenčo iz mesteca ... Kako kaj upravnik pošte?«

»Zdaj pa nehaj – tip se grabi za mednožje!«

»Starec nadaljuje: Če bo dečko dober do Lililolalululubelle, se bo z možičkom poigrala, mu naredila kaj lepega z lulčkom, to pa, to ...«

»Naj te ne zanese s temi packarijami.«

»Že prav, že prav. Starec obmolkne – evo, ga že tiščim nazaj v prehod, sem že do komolca v sliki, ki jo načaraš iz kükenstadskega mestnega trga.«

»A bi bilo treba videti še kaj? Malce se mi vrtili ...«

»Evo, zdaj bom zgornji nadstropji pritisnil nazaj, zatem pročelje, na vrh pa streho. Zdaj pa bom roko povlekel iz tvoje glave ...«

»Vidim samo rumene pike, ki mi švigajo pred očmi kot kometi. Ko pa zamižim, se trg zdi točno tak, kot si ga najprej opisal, samo da zdaj lahko vidim tudi, kaj je v gostilni, vsaka špranja mi je znana.«

»Pa ne opaziš nobene spremembe? Bližava se zgodbi in morala bi se risati prva znamenja ...«

»Hm, samo malo ... Hecno, zdaj je v eni od strešnih lin luč ...«

»Marie-Sophie X. spi.«

»Kdo je to?«

»Ženska, ki je najbliže temu, čemur bi rekel moja mama.«

»Dekle je sedelo v postelji in bralo knjigo, čez noge je imelo pernico, podplati pa so ji počivali na monogramu, uvezenem s križnimi vbodi. Pod hrbet si je naložila vzglavnike, v naročje pa si je položila blazino, na kateri ji je počivala knjiga. V svečniku na predalniku ob postelji je

migotal konček sveče in na sobni inventar metal sirupasto rumeno svetlobo. Ni ga bilo veliko: stol, omara, nočna posoda, ovalno ogledalo in kičasta slika nekega svetnika, lebdečega na gozdni jasi s kočico v roki. Z obešalnika na vratih omare je visela črna obleka služkinje, na stolu pa je bil kup knjig. Soba je imela dvojne vrat, ena so vodila v stranišče za osebje, druga na podest.

Od ene besede do druge je z ogrizenim nohtom vlekla nevidno nit in zapisano tipala s prsti. Vsake toliko je svoje živo modre oči zaprla in preudarjala o prebranem. Samodejno se ji je pri tem dvignila leva dlan in se igrala s temno kito, ki ji je ležala na čipkastem ospredju spalne srajce. Vsakič, ko je obrnila list, se je namrščila, in kadar je bila zgodba razgibana, si je trla nožne prste enega ob drugega in vlekla stopala k sebi.

Vse pogosteje se je ustavila, da je razmislila o knjigi. Ura v spodnjem nadstropju je odbila tri, že čez hip pa je srebrni zvon v zvoniku mestne hiše odbil štiri.

>Presneto, tale knjiga je pa zamudna. No, še eno stran preberem, potem pa se res spravim spat.<

>Pa kometi?<

>Oni so prhljaj angelov, ki zgori v najbolj zunanjih plasteh ozračja, pepel pa pade na zemljo, kjer se preobrazi v duhove varuhe najmanjših živali, rastlin in rudnin, kot tudi ognjeniški pepel z gore Hekle izvira iz ogorkov, ki se vrtinčijo iz brade hudiča, kadar ni preveč skrben pri peklenških ognjih, ki se zato spremenijo v

demone, bojevnike zoper dobre duhove za oblast nad vsemi živimi stvarmi. In tako boj med dobrim in zlim poteka celo v tvojih nogavicah – občutek imam, da bombažnih.<

>Kakšne neumnosti ti je naložil tale možki, Siegfriedek?<

>O zvezdah mi je razlagal.<

>Aja? Zdaj pa morava domov.<

>Kaj pa sloni? So tudi v slonih hudiči?<

>Greva, sem rekel.<

>Šment, v njih se mora dogajati prava bitka.<

>Pa v mojih naramnicah?<

>Bljak!<

>GREVA!<

Suženj je obstal sam pri koči, potem ko je možki fantka prijel za roko in ga odpeljal do ograjnih vrat, pred katerimi sta jima salutirala stražarja in ju spustila skozi. Opazoval je, kako sta oče in sin zlezla v bleščče mercedes in se odpeljala.

>Marie-Sophie?<

>Ja?<

>Se lahko pogovoriva?<

>Lahko.<

>Sama si.<

>Čisto sama.<

>Nad pokrajino visi tema.<

>Vidim jo skozi strešno lino; nobenih zvezd ni.<

>Jaz sem se razgledal po zemlji: spala je.<

>Kot vsi, razen mene.<

>Ti tudi.<

>Ampak jaz berem knjigo.<

>Spiš.<

>Spim? Presneto, a sveča še gori?<

>Gori, kot boš gorela tudi ti.<

>Slabo se mi piše. To je stara hiša; kot bi mignil lahko pogori do tal!<

>Namesto tebe jo bom popazil.<

>Hvala.<

>Dandanes je težko najti sogovornika. Nihče več ne sanja; mesta so zatemnjena in edino znamenje življenja med ljudmi je sapa, ki se jim ob mrzlih zimskih večerih dviga iz hiš. Potem pa opazim tebe. Sanjala si; tako sem te našel.<

>Jaz da sem sanjala? Nisem; luč te je pritegnila. Ojej, pozabila sem zapreti polkna! Zbuditi se moram. Zbudi me, kdorkoli že si.<

>Reci mi Freude.<

>To ni noben odgovor. Zbudi me raje.<

>Jaz sem angel zahodnega okna, strešne line nad teboj; zatemnil sem jo – tvoja skrb je odveč.<

>Ali si tu, v moji sobi?<

>Ja, vedno sem pri tvojem oknu.<

>V lepo godljo si me spravil! Ponoči ne smem zabavati gostov moškega spola. Raje se po hitrem postopku poberi, sicer bova oba končala v kropu. Gostilničarka ima stroga moralna načela.<

>No, nisem ravno moškega spola.<

>Me nič ne briga; glas imaš dovolj globok. Ven se spravi!<

Suženj se je vrnil v delovno barako, k svojim zaslužnjem tovarišem, nadzornikom in keramičnim sokolom, stoječim na policah, katerih oči so odsotno zrle v njihove stvaritelje: obritoglavo združbo moških, ki so jih pregnetli in oblikovali iz črne gline.

V baraki je bilo vroče: take okrutne ptice je bilo treba žgati v zajetnih žarilnih pečeh, v katerih so jim beli zublji oblizovali razprta krila in razkrečene kremplje.

Potihoma se je vrnil k svojemu delu, nanašanju rumene barve na oči, nakar so se sokoli vrnili v ogenj.

>Nikamor ne grem, ne morem!<

>Potem pa utihni in pusti, da se utrujena sobarica naspi!<

>Dolgčas mi je ...<

>Nisem razvedrilo za zdolgočasene angele.<

>O čem se ti je sanjalo?<

>Kakšno vprašanje je to? A nisi malo prej rekel, da so te pritegnile moje sanje?<

>Ja, ampak opisati mi jih moraš.<

>Rada bi vedela, kdo si; nisem vajena svojih nesmiselnih sanj razlagati neznancem.<

>Ampak jaz nisem neznanec, ves čas sem s teboj.<

>Pa kaj še! Že mogoče, da se mi motaš okrog okna in si zato domišljaš, da me poznaš, ampak jaz o tebi nimam pojma. Čisto mogoče, da si podlež, ki naklepa, da me bo napumpal.<

>No, no ...<

>Ne ti meni no, no, dobričina. Ne bi bilo prvič v zgodovini sveta, da bi taki, kot si ti, položili kakšno žensko.<

>Ne, ne!<

Dekle se obrača v spanju in knjiga ji spolzi iz rok, toda krilatec jo ujame, preden bi padla na tla. Odpre jo na poljubni strani in preleti besedilo.

>Marie-Sophie!<

>Kaj?<

>Tukaj, na levi strani v knjigi, vidim, da je suženj ravno nehal kopati pod ogrado taborišča. Naj ti nekaj malega preberem – mogoče se boš potem spomnila svojih sanj ...<

>Beri, za božjo voljo, vsaj ne boš brbljal tjavendan!<

Ko glavo pomoli iz jame, čez blede polje zaprhuta vrana in zavrešči: *Krieg! Krieg!* Za hip ponikne nazaj v zemljo, nato pa se na robu jame pojavita kovček in rožnata škatla za klobuke s črnim pokrovom.

>To nima nobene zveze z zgodbo, ki sem jo brala ...<
